

การศึกษาเปรียบเทียบ “ศาสตรา” ที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชา กับจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทย¹⁶

A Comparative Study of “Sastras” Found in the Kingdom of Cambodia
and Nakhon Srithammarat Province of Thailand

สุวชัย ชาญชัย¹⁷

Suwachan Chanchiaw

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ “ศาสตรา” ที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชาและในจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทย ศาสตราเป็นวรรณกรรมทำนายโชคชะตาที่มีส่วนที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันดังนี้ ส่วนที่คล้ายคลึงกัน คือ ศาสตราเป็นคัมภีร์ที่ทำจากใบลาน หรือหนังสือบุดขาว มีรูปเล่มขนาดเล็ก สามารถพกพาไปในสถานที่ต่างๆ ได้สะดวก และมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนที่ 1 เป็นการอ้างถึงตัวละครหรือเหตุการณ์สำคัญจากนิทานชาดก นิทานธรรมบท หรือนิทานพื้นบ้าน มักขึ้นต้นด้วยคำว่า “นี้กาล” “กาล” “ถูกตรง” “รูปนี้” “ใบที่” เป็นต้น และส่วนที่ 2 เป็นการทำนายโชคชะตา มักขึ้นต้นด้วยคำว่า “ทำนายทายว่า” หรือ “ทายว่า” แล้วตามด้วยการทำนายโชคชะตาว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร โดยใช้ตัวละครหรือเหตุการณ์สำคัญที่อ้างถึงในส่วนแรกมาเป็นแนวทางในการทำนาย

¹⁶บทความทางวิชาการเพื่อประกอบการจบหลักสูตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์และการพัฒนา สาขาย่อยภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย คงเพียรธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูง ที่ให้คำแนะนำปรึกษาในการจัดทำบทความชิ้นนี้

¹⁷นักศึกษาลัทธิสุตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์และการพัฒนา สาขาย่อยภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ส่วนที่ต่างกันระหว่าง “ศาสตรา” ที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชาและจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ศาสตราที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชาแต่งเป็นร้อยแก้ว และไม่มีภาพประกอบ ส่วนศาสตราที่พบในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น แต่งเป็นร้อยกรองและมีภาพประกอบสวยงาม นอกจากนี้แล้วยังมีความแตกต่างกันในเรื่องของวิธีการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ในการเสี่ยงทาย คือ การแทงศาสตราในราชอาณาจักรกัมพูชานั้นจะให้ความสำคัญกับสถานที่ที่ใช้เสี่ยงทายมากที่สุด ส่วนการแทงศาสตราในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น จะให้ความสำคัญกับตัวบทของศาสตราและหมอดศาตราแทน

คำสำคัญ : ศาสตรา วรรณกรรมพยากรณ์ชีวิต มรดกร่วมทางวัฒนธรรม

Abstract

The purpose of this article is to conduct a comparative study of “Sastras” found in the Kingdom of Cambodia and Nakhon Srithammarat Province of Thailand. Sastras are prophetic literature with similarities and differences as follows. For similarities, they are small-sized scriptures made of palm leaves or white-leaved books that can be carried anywhere conveniently. The contents are divided into 2 parts. The first part is an allusion to a major character or event from a Jataka, Dhammapada tale, or folktale. It usually begins with, “This is in accordance with the situation”, “Here is the right page”, “This page” and so on. The second part is the prophecy. It usually begins with “Here is a prophecy,” or “Here is a prediction,” followed by a prophecy that tells whether the fortune is good or bad and how with the major character or event in the allusion in the first part serving as a base for the prophecy.

As for the differences between “Sastras” found in the Kingdom of Cambodia and those found in Nakhon Srithammarat, the former are written in prose and have no illustrations whereas the latter are written in poetry and have beautiful illustrations. Moreover, there is a difference in method of inducing sacredness in divination. That is, for Sastra divination in the Kingdom of Cambodia, the site where divination takes place is given the greatest importance whereas in Nakhon Srithammarat, the Sastra and the diviner are given the greatest importance.

Keywords : Sastra, Prophetic Literature, Common Cultural Heritage

1. บทนำ : วรรณกรรมศาสตร์ มรดกร่วมทางวัฒนธรรมระหว่างไทย - กัมพูชา

ราชอาณาจักรกัมพูชาและภาคใต้ของประเทศไทย มีมรดกร่วมทางวัฒนธรรมอยู่หลายประการ เนื่องจากว่าบริเวณภาคใต้ของประเทศไทยส่วนหนึ่ง เคยเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของคนทีพูดภาษามอญ - เขมร ซึ่งเป็นตระกูลสาขาของออสโตรเอเชียติกส์มาก่อน ซึ่งได้ตั้งหลักแหล่งเคลื่อนย้ายไปตามลุ่มแม่น้ำต่างๆ ที่อยู่ใกล้ทะเล เมื่อประมาณ 1,500 - 3,000 ปีล่วงมาแล้ว (วิไลศักดิ์ กิ่งคำ, 2544 : 8) ดังนั้นอารยธรรมของกลุ่มชนดั้งเดิมนี้จึงได้แผ่ขยายและมีอิทธิพลผสมกลมกลืนกันในวัฒนธรรมของภาคใต้ ดังจะเห็นได้จากการมีมรดกร่วมทางภาษา กล่าวคือ ในภาษาไทยถิ่นภาคใต้นั้น มีคำยืมที่มาจากภาษาเขมรหลายคำ เช่น คำว่า “กรวมเชิง” ที่แปลว่า “นุ่งผ้ายาวระพื่น” คำว่า “กรอง” ที่แปลว่า “กระซอน” หรือ คำว่า “ชี้ไทรย” ที่แปลว่า “หย้าเจ้าชู” เป็นต้น และนอกจากนี้ยังมีร่องรอยของชื่อสถานที่ที่มีรากศัพท์มาจากภาษาเขมรอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น “ควนขนุน” “จะทิ้งพระ” เป็นต้น อีกด้วย

นอกจากการมีมรดกร่วมทางภาษาดังได้กล่าวมาแล้วนั้น ทั้งสองดินแดนก็ยังมรดกร่วมทางด้าน ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ ที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ราชอาณาจักรกัมพูชา มีประเพณีที่สำคัญ คือ **บุญประชมบิณฑ์ (บุญอุทิศ)** ส่วนภาคใต้ของประเทศไทยก็มีประเพณี **สารทเดือนสิบ** ซึ่งประเพณีดังกล่าวนี้ จัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ

ถึงแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ แต่ที่นิยมทำบุญมากที่สุด คือ วันแรม 13 - 15 ค่ำ เป็นประเพณีสำคัญที่ลูกหลานได้แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ โดยการนำอาหารไปทำบุญที่วัด เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว นอกจากนี้แล้วราชอาณาจักรกัมพูชาและภาคใต้ของไทยยังมีรูปแบบและวิธีการคลายความคับข้องใจ และสั่งสอนศีลธรรมของคนในสังคมที่คล้ายคลึงกัน คือ มีการเสี่ยงทายโชคชะตา โดยใช้คัมภีร์ที่ เรียกว่า “ศาสตร์”

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ “ศาสตร์” ที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชาและในจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทยในด้านลักษณะของศาสตร์ สถานที่ทางศาสตร์ หมอศาสตร์ ผู้เสี่ยงทายศาสตร์ รูปแบบการขึ้นต้นเรื่องและเนื้อหาของศาสตร์ ซึ่งเอกสารที่ใช้ในการศึกษาเป็น “ศาสตร์” จากราชอาณาจักรกัมพูชา จำนวน 7 ตัวบท และ “ศาสตร์” วรรณกรรมพยากรณ์ชีวิต จากจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิตของจุฬารัตน์ ต้นสูงเนิน เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เมื่อปี พ.ศ. 2527 เหตุผลที่ผู้เขียนเลือกปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มาใช้ในการเปรียบเทียบก็เพราะว่า งานชิ้นนี้ของจุฬารัตน์ ต้นสูงเนิน เป็นผลงานวิจัยชิ้นแรกของประเทศไทยที่ได้ศึกษาเรื่อง “ศาสตร์” นับเป็นผลงานทางวิชาการที่ศึกษาเรื่องวรรณกรรมศาสตร์ ได้สมบูรณ์ที่สุด ทำให้ผู้สนใจในรุ่นหลัง เช่น วัชรภรณ์ ดิษฐบ้าน ได้นำมาใช้อ้างอิงในบทความวิชาการที่พิมพ์เผยแพร่ในวารสาร “วรรณวิทัศน์” ปีที่ 7 เรื่อง “วรรณกรรมเสี่ยงทายศาสตร์ : ภูมิปัญญาของชาวกูย” (วัชรภรณ์ ดิษฐบ้าน, 2550 : 39 - 86) ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงได้นำปริญญานิพนธ์ฉบับดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างกันในด้าน ลักษณะของศาสตร์ สถานที่ทางศาสตร์ หมอศาสตร์ ผู้เสี่ยงทายศาสตร์ วิธีการเสี่ยงทายศาสตร์ รูปแบบการขึ้นต้นเรื่องของศาสตร์และเนื้อหาของศาสตร์

2. ข้อเปรียบเทียบวรรณกรรมศาสตร์ที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชาและภาคใต้ของประเทศไทย

ในบทความนี้ ผู้เขียนมุ่งศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของวรรณกรรมศาสตร์ที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชาและภาคใต้ของไทยในด้านต่างๆ คือ ลักษณะของศาสตร์ สถานที่แห่งศาสตร์ หมอศาสตร์ ผู้เสียชีวิตศาสตร์ วิธีการเสียชีวิตศาสตร์ รูปแบบการขึ้นต้นเรื่องของศาสตร์และเนื้อหาของศาสตร์ ดังนี้

2.1 ลักษณะของศาสตร์

ลักษณะของ “ศาสตร์” จากราชาอาณาจักรกัมพูชา และภาคใต้ของไทยนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันดังนี้ คือ ศาสตร์จากราชาอาณาจักรกัมพูชา เป็นวรรณกรรมเสี่ยงโชคเสี่ยงวาสนาของเขมร มีลักษณะเป็นคัมภีร์ที่มีขนาดสั้น มีความกว้างประมาณ 13 เซนติเมตร ยาวประมาณ 18 - 20 เซนติเมตร ทำมาจากใบลานหรือกระดาษแข็งเคลือบพลาสติกจารด้วยตัวอักษรมูล ร้อยด้วยด้ายที่เรียกว่า “สายสนอง” ทั้งสองด้าน ที่ปลายด้านหนึ่งมีเชือกผูกเศษไม้แบนเล็กใช้สำหรับเสี่ยงทาย (ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม, 2551 : 104 - 105)

ส่วนศาสตร์จากภาคใต้ของไทยก็เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ที่ใช้พยากรณ์ชีวิตเช่นกัน บันทึกไว้ในหนังสือปุด หรือบันทึกไว้ในใบลาน ศาสตร์แบ่งออกเป็นเรื่องๆ แต่ละเรื่องเริ่มด้วยการกล่าวถึงตัวละครในวรรณคดีต่างๆ เพื่อให้ผู้เสี่ยงทายนึกถึงบทบาทของตัวละครในวรรณคดีหรือนิทานต่างๆ ต่อจากนั้นจึงเป็นคำทำนายต่างๆ โดยเรื่องจะจบในหน้าเดียวโดยผู้ที่จะทำนายชะตาชีวิตจะต้องใช้ไม้หรือเขาสัตว์แบนแหลม แทะเข้าตามช่องว่างระหว่างหน้าหนังสือศาสตร์ เมื่อทะทะถูกหน้าใดก็จะรู้ชะตาของตนจากข้อความพยากรณ์ในหน้านั้นๆ (จรรยา ตันสูงเนิน, 2527 : 6)

ส่วนลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างศาสตร์ที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชาและจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทยนั้นมี 2 ประการ คือ 1) ลักษณะการแต่ง และ 2) ความสำคัญของศาสตร์ กล่าวคือ ศาสตร์จากราชาอาณาจักรกัมพูชา ที่ผู้เขียนนำมาศึกษานั้นมีลักษณะการแต่งเป็นร้อยแก้วและไม่มีการประกอบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

**กาลสวญญอ์ก็กำสฐมณฺเฑีภคิยํทฺรเฑาะวํไถยนิมิตฺตํ
 สวญญอ์ทํกณฺฑยณฺเฑีสธธาด สวญญอ์ทํกณฺฑยณฺ
 สวญญอ์ภยณฺสวญญอ์ภยณฺสวญญอ์ภยณฺสวญญอ์ภยณฺ
 ฏฺเฑสวญญอ์ภยณฺสวญญอ์ภยณฺสวญญอ์ภยณฺสวญญอ์ภยณฺ
 ฌณฺฑยณฺสวญญอ์ภยณฺสวญญอ์ภยณฺสวญญอ์ภยณฺ**

กาลหงส์ทั้งสองตัวคาบเต่าผู้เป็นมิตรไปเที่ยวที่ป่าหิมพานต์ หงส์คาบปลายไม้
 ทั้งสองข้าง เต่าคาบตรงกลาง หงส์ห้ามเต่าผู้เป็นมิตรไม่ให้พูด แต่เต่าลืมหูลิ้น ได้ยินเขาถามก็อ้าปาก
 ตอบเขาไป ปากที่คาบอยู่ก็เปิดอ้า ทำให้ตกลงมากระดอนแตกตายๆ ทำนายว่าไม่ดีหรอก
 ถ้าคบมิตร มิตรนั้นไม่ฟังคำตักเตือนเราหรอก

(ศาสตรากระบวนทนายจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร)

ส่วนศาสตราจากจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทยนั้น มีลักษณะการแต่งเป็นร้อยกรอง
 และมีภาพประกอบที่สวยงาม ซึ่งภาพประกอบเป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของศาสตรา
 ที่สำคัญมาก โดยศาสตราในแต่ละเรื่อง จะต้องมีการประกอบในอีกหน้าหนึ่งคู่กันเสมอ
 หากขาดภาพประกอบ ศาสตรา ก็จะขาดความสมบูรณ์ไป เพราะวรรณกรรมที่ศาสตรานำมา
 อ้างอิงนั้น นำมาอ้างอิงเพื่อการพยากรณ์ ดังนั้นภาพประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหา
 ของวรรณกรรมที่นำมาอ้างอิง จะช่วยให้คำพยากรณ์สมบูรณ์ขึ้น (จรรยา ต้นสูงเนิน, 2526 : 49)
 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

รูปนี้พระ/ภริยัตถ์	หน่อพระ/โพธิสัตว์	จำศีล/ภาวนา
พระไทยท่านตั้ง	หวังพระโสดา	มีจิตเมตตา
แก่คนทั้งหลาย		
พระไทยอารี	ในพรหม/วิหารสี่	ไม่มีระคาย
ถูกต้องที่นี้	เอามีไม่ได้	หาความสุขกาย
พอเปน/มัจฉิมา		

(จรรยา ตันสูงเนิน, 2526 : 61)

ส่วนความสำคัญของศาสนานั้น ศาสดาจากจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทย จะให้ความสำคัญกับตัวศาสดามาก กล่าวคือ ศาสดาเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่ทำหน้าที่พยากรณ์ชีวิตของบุคคล ความศักดิ์สิทธิ์และหน้าที่ของศาสดาจึงเหมาะกับหมอสวดมนต์ผู้อาวุโส (จรรยา ตันสูงเนิน, 2526 : 145) ต่างจากศาสดาจากราชอาณาจักรกัมพูชา ที่ให้ความสำคัญกับศาสดาในอันดับรองลงมา และให้ความสำคัญกับสถานที่แห่งศาสดามากที่สุด

2.2 สถานที่แห่งศาสดา

สถานที่แห่งศาสดา หมายถึง สถานที่สำหรับผู้เสี่ยงทายศาสดา มาเสี่ยงทายโชคชะตาของตนเอง การเสี่ยงทาย “ศาสดา” ในราชอาณาจักรกัมพูชานั้นจะให้ความสำคัญกับสถานที่ที่ใช้เสี่ยงทายมากที่สุด ซึ่งสถานที่ที่ใช้แห่งศาสดา ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณศาสนสถานศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นที่เคารพสักการะของคนเขมร เช่น ศาลายายเพ็ญ ในวัดพนม บริเวณวัดพระแก้ว ในพระราชวังเขมรินทร์ เป็นต้น (ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม, 2551 : 105)

คนเขมรถือว่า วัดพนมโกลนเป็ญ เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนเขมร ในฐานะที่ยายเพ็ญเป็นผู้ที่มีความสำคัญในตำนานการก่อตั้งกรุงพนมเป็ญ เมืองหลวงของราชอาณาจักรกัมพูชา ศาลพระองค์อุอังกวี่ ซึ่งเป็นศาลเนียะตาศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของคนเขมร ปราสาทพระโค ซึ่งคนเขมรถือว่า พระโคเป็นพาหนะของพระอิศวร ผู้เป็นเทพเจ้าสูงสุดที่คนเขมรเคารพสักการะตามความเชื่อของลัทธิไศวนิกาย ในศาสนาพราหมณ์ และปราสาทเขาไกรลาส ในพระราชวังเขมรินทร์ กรุงพนมเป็ญ ซึ่งคนเขมรถือว่า ปราสาทเขาไกรลาสนี้เป็นสถานที่ที่คนเขมร

เชื่อว่าเคยเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของคนเขมร เป็นต้น การทางศาสดรากระบวณหายของเขมรจะเน้นความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่ เพราะความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่มีผลทางด้านจิตใจเป็นอย่างยิ่งของผู้รับคำทำนาย จึงอาจกล่าวได้ว่าคนเขมรให้ความสำคัญต่อสถานที่ที่ใช้เสี่ยงทายศาสดราเป็นอย่างมาก

ความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่ถือเป็นเรื่องสำคัญในการเสี่ยงทายด้วยศาสดรา เห็นได้ว่าสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นที่เคารพสักการะของคนเขมรทุกแห่งในราชอาณาจักรกัมพูชานั้น จะต้องมีการเสี่ยงทายด้วยศาสดราทั้งสิ้น (เหมือนตามวัดวาอารามต่างๆ ที่มีการเสี่ยงเซียมซี) เช่น ที่จังหวัดเสียมเรียบ ซึ่งเป็นที่ตั้งของอาณาจักรพระนครในอดีต ได้มีการเสี่ยงทายศาสดราเช่นกัน คือ บริเวณศาลพระองค์เจกพระองค์จอม หรือที่ศาลพระองค์โคกโธลก ที่อยู่ใกล้กับบริเวณปราสาทบายน ซึ่งสถานที่ดังกล่าวข้างต้นถือเป็นศาลเนียะตาศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองเสียมเรียบมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล

ส่วนการทางศาสดรา ในจังหวัดนครศรีธรรมราชของไไทยนั้น ไม่ได้เน้นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่แต่อย่างใด ดังที่จรรยา ตันสูงเนิน (2526 : 146) ได้กล่าวว่า ในด้านแหล่งพยากรณ์ หมอศาสดราในปัจจุบันมีทั้งหมอที่รับพยากรณ์โดยนั่งอยู่ประจำในบ้านของตน ซึ่งมักเป็นหมอที่มีชื่อเสียง นอกจากนี้ยังมีหมอที่พกศาสดราเดินตามบ้าน และหมอที่นั่งประจำที่ซึ่งมีผู้คนเดินผ่านไปมามากๆ เช่น ศาลาวัด ร้านขายเครื่องดื่ม ร้านตัดผม เป็นต้น

2.3 หมอศาสดรา

แม้ว่าคนเขมรจะให้ความสำคัญแก่หมอศาสดราในระดับที่รองลงมาจากสถานที่ทางศาสดรา แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า หมอศาสดราจะไม่มีมีความสำคัญแต่อย่างใด ซึ่งหมอศาสดราจากราชาอาณาจักรกัมพูชา หมายถึง ผู้รู้ ผู้ชำนาญในการใช้วรรณกรรมศาสดราเป็นคู่มือในการพยากรณ์ โดยมากมักเป็นอุบาสกหรืออาจารย์ เป็นชายสูงอายุที่ผ่านการบวชเรียน และมีครอบครัวมาแล้ว มีหน้าที่ดูแลกิจการในวัดและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา อาจารย์ทั้งหมดจะไม่โกนศีรษะ มักสวมเสื้อสีขาว และมีผ้าขาวม้าคาดไหลอยู่ตลอดเวลา ภาพลักษณ์นี้ได้ช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่มารับคำทำนาย เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ และครองตนอยู่ในศีลธรรมอันดี (ชาญชัย คงเพียรธรรม, 2551 : 106)

ส่วนหมอศาสตร์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทยนั้น ถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญพอๆ กับตัววรรณกรรมศาสตร์ เห็นได้จากการที่ผู้ขอรับคำทำนายมาหาหมอศาสตร์ถึงที่บ้าน (เหมือนลักษณะของการที่คนเดินทางไปหาหมอหรือร่างทรงที่บ้าน) หมอศาสตร์ หมายถึงผู้รู้ ผู้ชำนาญ ในการใช้ศาสตร์ซึ่งเป็นคู่มือพยากรณ์ชีวิตให้ผู้อื่น แต่ในปัจจุบันหมอศาสตร์ส่วนมาก คือคนธรรมดาที่ใช้ศาสตร์เป็นคู่มือเลี้ยงชีพด้วยการพยากรณ์บอกโชคลี้หรือโชคร้ายให้แก่บุคคลอื่น โดยมากเป็นผู้ชายวัยกลางคนขึ้นไป และมักจะผ่านการบวชเรียนทางพระพุทธศาสนามาแล้ว ยิ่งอายุมาก ผ่านการบวชมาแล้วก็ยิ่งได้รับความเชื่อถือ เพราะสังคมไทยนับถือผู้อาวุโส หรือผู้สูงอายุว่ามีประสบการณ์มาก ผ่านการเรียนรู้และกลมเกลียวจิตใจมามาก โดยเฉพาะการเรียนรู้จากการบวช อีกประการหนึ่งศาสตร์เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ ที่ทำหน้าที่พยากรณ์ชีวิตของบุคคล ความศักดิ์สิทธิ์และหน้าที่ของการใช้ศาสตร์จึงเหมาะสำหรับหมอศาสตร์ที่มีอาวุโส นอกจากนี้หมอศาสตร์จะต้องเป็นผู้ที่มีศีลธรรม ต้องถือสัจจะ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่โลภ รักษาความลับของผู้ที่มาให้พยากรณ์อีกด้วย (จรรยา ต้นสูงเนิน, 2526 : 146)

2.4 ผู้เสี่ยงทายศาสตร์

ผู้เสี่ยงทายศาสตร์ในราชอาณาจักรกัมพูชานั้น หมายถึง คนทั่วไปที่มีความประสงค์จะขอรับคำทำนายโชคชะตาของตนเอง ส่วนใหญ่มักเป็นหญิง - ชายที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ซึ่งไม่มีข้อยกเว้น แม้แต่คนพิการก็สามารถเสี่ยงทายได้เช่นกัน ในประเด็นนี้มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับผู้เสี่ยงทายศาสตร์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทย กล่าวคือ หมอศาสตร์จะทำหน้าที่ควบคุมการใช้ศาสตร์โดยตลอด นับตั้งแต่การพิจารณาอนุญาตให้บุคคลนั้นๆ แหงศาสตร์ได้หรือไม่ โดยปกติแล้ว คนพิการ หูหนวก ตาบอด หมอจะไม่อนุญาตให้แหงศาสตร์ เพราะผู้ที่แหงศาสตร์ได้ จะต้องไม่เป็นคนผิดปกติทั้งทางร่างกายและจิตใจ (จรรยา ต้นสูงเนิน, 2526 : 145)

โดยทั่วไปแล้ว ผู้ที่มาเสี่ยงทายศาสตร์ในราชอาณาจักรกัมพูชานั้น มีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย โดยผู้เสี่ยงทายส่วนใหญ่มักจะมาเสี่ยงทายในเรื่องต่างๆ เช่น ขอให้มีเงินทองใช้จ่าย ให้หลุดพ้นจากความลำบากยากจน ตลอดจนให้ธุรกิจเจริญรุ่งเรือง ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายที่ดิน หรือรถยนต์ เป็นต้น

ปริมาณของผู้ที่มาเสี่ยงทายนั้นไม่แน่นอน ถ้าเป็นวันพระก็จะมีผู้มาเสี่ยงทายเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในวันพระสิ้นเดือน คือ ในวันแรม 15 ค่ำ เพราะคนเขมรเชื่อว่า การมาเสี่ยงทายด้วยศาสตร์ในวันพระจะลอยทุกข์ลอยโศก รวมทั้งโรคร้ายไปกับวันพระ เช่นเดียวกับผู้เสี่ยงทายจากจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทยที่นิยมการทางศาสดรามาก เนื่องจากศาสดราเป็นวรรณกรรมเสี่ยงทายเพื่อพยากรณ์ชีวิต บทบาทของศาสดราจึงนับว่าสนองความต้องการทางจิตใจของคน เพราะการดำเนินชีวิตของคนเราส่วนใหญ่แล้วมีความปรารถนา ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ไม่ต้องการความเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา และทุกข์ บางครั้งขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องการหากำลังใจ ต้องการที่พึ่งทางใจ ความจำเป็นเรื่องการหาหมอดู การเสี่ยงเซียมซี การทรงเจ้าเข้าผี หรือการทางศาสดรา จึงเป็นสิ่งจำเป็น (จรรยา ต้นสูงเนิน, 2556 : 43)

2.5 วิธีการเสี่ยงทาย

วิธีการเสี่ยงทายศาสตร์ในราชอาณาจักรกัมพูชานั้น จะกระทำภายหลังจากสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่อยู่ภายในสถานที่นั้นๆ แล้ว เมื่อจะขอรับคำพยากรณ์มักอธิษฐานแล้วจึงนำเงินมาใส่ในพานครูเบื้องหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นำไม้เสี่ยงทายแทงเข้าไปในศาสดรา กระบวนทวยเรียกว่า “ทางศาสดรา” แล้วยื่นศาสดราส่งคืนให้หมอดูศาสดราอ่าน ถ้าคำทำนายออกมาไม่ดี ผู้ขอรับคำทำนายสามารถทางศาสดราได้ใหม่อีก 2 ครั้ง จึงเป็นอันยุติ ถ้าคำทำนายออกมาดี ผู้รับคำทำนายไม่จำเป็นต้องทางศาสดราซ้ำ (ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม, 2551 : 106) วิธีดังกล่าวเป็นวิธีการเสี่ยงทายศาสตร์เช่นเดียวกันกับการทางศาสดราในจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทย คือ ก่อนที่จะมีการเสี่ยงทายให้ศาสดราบอกเคราะห์ดี เศรษฐีร้ายนั้นผู้ที่เสี่ยงทายจะต้องมีการอธิษฐาน การอธิษฐาน คือ การตั้งจิตมั่น ขอให้ศาสดราช่วยชี้ โชคดี โชคร้ายให้ประจักษ์ การทางศาสดราทุกครั้งจะต้องมีการอธิษฐานเสียก่อน ไม่ว่าจะเป็นการทางครั้งที่หนึ่ง สอง หรือสาม เนื้อหาของคำอธิษฐานทุกครั้งนั้นจะเหมือนกัน เมื่ออธิษฐานเสร็จแล้ว ผู้เสี่ยงทายจะใช้วัสดุที่มีลักษณะแหลมๆ แบนๆ ซึ่งหมอดูศาสดรามักจะผูกติดไว้

กับศาสตร์ สอดเข้าไปในหนังสือ เรียกว่าแท่งศาสตร์ จากนั้นจึงเป็นการอ่านคำพยากรณ์ ซึ่งจะกระทำเมื่อผู้เสี่ยงทายแท่งศาสตร์ได้หน้าหนึ่งหน้าใดแล้ว โดยปกติ หมอศาสตร์จะเป็นผู้อ่านเนื้อหาคำพยากรณ์ที่ปรากฏในหน้าเนื้อหาอื่นๆ ของศาสตร์ หมอศาสตร์บางคนอ่านใช้ทำนอง หรือบางคนอ่านเป็นร้อยแก้วธรรมดา แต่ในปัจจุบัน บางทีผู้เสี่ยงศาสตร์จะเป็นผู้อ่านคำพยากรณ์เอง (จรรยา ต้นสูงเนิน, 2526 : 146 - 148)

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปลำดับขั้นตอนในการเสี่ยงทาย ศาสตร์ ที่มีความสอดคล้องกันทั้ง 2 แหล่งข้อมูลดังนี้คือ 1) การอธิษฐาน 2) การวางปัจจัยบูชาครู 3) การแท่งศาสตร์ และ 4) การขอรับคำทำนายจากหมอศาสตร์ หากคำทำนายออกมาดีก็ไม่ต้องเสี่ยงทายใหม่ ในทางตรงกันข้ามก็สามารถเสี่ยงทายได้อีกถึง 2 ครั้งในกรณีที่คำทำนายออกมาไม่ดี

2.6 รูปแบบการขึ้นต้นเรื่องของศาสตร์

รูปแบบการขึ้นต้นเรื่องของศาสตร์หมายถึง รูปแบบการขึ้นต้นเรื่องและลักษณะการแบ่งเนื้อหา โดยรูปแบบการขึ้นต้นเรื่องของศาสตร์ที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชาและจากจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทยนั้นมีรูปแบบการขึ้นต้นเรื่องที่คล้ายคลึงกัน โดยมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนที่ 1 เป็นการอ้างอิงตัวละครหรือเหตุการณ์สำคัญจากนิทานชาดก นิทานธรรมบท หรือนิทานพื้นบ้านอื่นๆ โดยศาสตร์ที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชา มักขึ้นต้นด้วย “นี่กาล” “กาล” และ “ถูกตรง” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

**- កាលនាយបុណ្ណកៈទៅកូនស្រែ ប្រពន្ធមក្សាប្រពន្ធម្ចាតដូច
ព្រះបទេវកុដ្ឋ នាទេវតាដាក់ចង្កាច់ថ្វាយព្រះអំណោយកុសលនោះ
ឯម្ចីកុដ្ឋកូនស្រែ រកម្តងម្កងមកធ្វើមាសធំដុំព្រាងពេញស្រែ។
ទំនាយថា បើប្រាជ្ញារកស៊ីមុខរបរអ្វីៗបានដូចម្តង។**

- กาลนายนุณณะไปไถนา ภรรยาฆ่าเข้าไปให้สาม ได้พบพระปัจเจกโพธิ์ นางนั้นได้ตกใจเห็นถวายพระ ด้วยบุญกุศลนั้น ทำให้สามที่กำลังไถนา รอยไถผุดขึ้นมาเป็นทองก้อนๆ เต็มทั่วทั้งท้องนา ทำนายว่าดี ถ้าปรารถนาหากินอาชีพอะไรๆ ได้ดังใจหวัง

(ศาสตร์าระบวนหายจากปราสาทพระโค ในพระราชวังเขมรินทร์ กรุงเทพมหานคร)

- กาลหงส์ทั้งสองตัวคาบเต่าผู้เป็นมิตรไปเที่ยวที่ป่าหิมพานต์ หงส์คาบปลายไม้ทั้งสองข้าง เต่าคาบตรงกลาง หงส์ห้ามเต่าผู้เป็นมิตรไม่ให้พูด แต่เต่าลืมหูลิ้น ได้ยินเขาถามก็อ้าปากตอบเขาไป ปากที่คาบอยู่ก็เปิดอ้า ทำให้ตกลงมากระดอนแตกตายเป็นชิ้นๆ ทำนายว่าไม่ดีหรอก ถ้าคบมิตร มิตร นั้นไม่ฟังคำตักเตือนเราหรอก

รูปแบบของศาสตร์ที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชาใน ส่วนที่ 2 จะเป็นคำทำนาย โดยขึ้นต้นว่า “ทำนายทายว่า” หรือ “ทำนายว่า” แล้วตามด้วยภาพรวมของดวงชะตาว่า ดีหรือไม่ดี แล้วจึงแจกแจงรายละเอียดเป็นเรื่องๆ เช่น เรื่องการงาน เรื่องคติความ เรื่องลาภ ผลต่างๆ เป็นต้น คำทำนายในบางแผ่นอาจมีแต่คำทำนายภาพรวมของดวงชะตา หรือบางแผ่น อาจมีแต่คำทำนายในรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น ไม่มีคำทำนายภาพรวมของดวงชะตา แต่อย่างใด (ชาญชัย คงเพ็ญธรรม, 2551 : 106) นอกจากนี้ยังพบศาสตร์

2.7 เนื้อหาของศาสตร์

การอ้างอิงวรรณกรรมในศาสตร์ที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชา มีที่มาจาก “นิทานชาดก” และ “นิทานในพระธรรมบท” ซึ่งเป็นหัวข้อธรรมหมวดหนึ่งในจำนวน 15 หมวดที่ปรากฏในคัมภีร์ขุททกนิกาย พระสุตตันตปิฎก (ชาฎชัย คงเพียรธรรม, 2551 : 107) ซึ่งการอ้างอิงวรรณกรรมใน ศาสตร์ ที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชา สามารถจำแนกได้ดังนี้คือ

1) นิทานชาดก โดยนิทานชาดกที่พบในศาสตร์จากราชอาณาจักรกัมพูชา มีจำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง โมรชาดก กัจฉปชาดก สังขชาดก ฉันทันตชาดก กุสชาดก เตมียชาดก มหาชนกชาดก เนมิราชชาดก มโหสถชาดก ภูริทัตชาดก วิฐูรชาดก และเวสสันดรชาดก (ชาฎชัย คงเพียรธรรม, 2551 : 11) นอกจากนี้ผู้เขียนยังพบศาสตราระบวนทนายที่มีการอ้างอิงถึงนิทานชาดก อื่นๆ เพิ่มเติมอีกจำนวน 20 เรื่อง ได้แก่ เทวธรรมชาดก กุลาวกชาดก วัฏฏกะชาดก มัจฉชาดก มหาสุบินชาดก อุกโตอัญญาชาดก โสมทัตตชาดก โลหกุมภีชาดก ฤสชาดก ทีฆิตโกสลชาดก จุลธนุคคชาดก กุมมาสปิณฑชาดก โกสัมพียชาดก สาลิเกทธารชาดก อุมมาพันตีชาดก กุณาลชาดก มหาสุตตโสมชาดก สุวรรณสามชาดก และจันทกุมารชาดก

2) นิทานในพระธรรมบท โดยนิทานในพระธรรมบทที่มีการอ้างอิงถึงในศาสตร์จากการเก็บข้อมูลภาคสนามของชาฎชัย คงเพียรธรรม (2551 : 107 - 116) มีจำนวน 23 เรื่อง ได้แก่ จักขุपालัตเถรวัตถุ มัญญกุนทลิวัตถุ กาลียักขิณิวัตถุ เทวทัตวัตถุ ¹⁸ เทวทัตวัตถุ 2 สามารถวิวัตถุ กุมภโสมสกวัตถุ วิสาขาอุปาสิกาวัตถุ ชัมพูกาชีวีกวัตถุ ปณติตสามเณรวัตถุ กุณพลเกสววัตถุ สังกัจจสามเณรวัตถุ อนาถปิณฑิกเศรษฐีวัตถุ ลาชเทวธิตาวัตถุ กุกกุมิตตวัตถุ มหาโมคคัลลานตเถรวัตถุ โลหุทายิตเถรวัตถุ ปฐุมโพธิกาลวัตถุ อนภิตตภิกขุวัตถุ ปเสนทิโกศลราชวัตถุ ¹⁹ โรหิณีขัตติยภักญญวัตถุ อุตตรราชูปาสิกาวัตถุ และสมณสามเณรวัตถุ นอกจากนี้ผู้เขียนยังพบศาสตราที่มีการอ้างอิงถึงนิทานในพระธรรมบทอื่นๆ จำนวน 17 เรื่อง ได้แก่ เรื่องนายพรานสุนัขชื่อโกกะ เรื่องพระอังคลิมาลเถระ เรื่องพระติสสะเถระ เรื่องถวายุ

¹⁸ เลข 1 และ 2 ที่กำกับไว้หลังชื่อนิทานธรรมบทและนิทานชาดก เป็นเลขที่ผู้เขียนใส่กำกับไว้เพื่อระบุว่า ในพระธรรมบทและชาดกมีนิทานที่มีชื่อซ้ำกันอยู่ ไม่ใช่นิทานเรื่องเดียวกัน

¹⁹ ไม่ปรากฏในศาสตราระบวนทนาย จำนวน 7 ตัวบท ที่ผู้วิจัยศึกษา

ปิณฑบาตแก่พระมหากัสสปเถระ เรื่องยมกปาฏิหาริย์ เรื่องชน 3 คน เรื่องมารธิดา เรื่องพระนันทกุมาร เรื่องนายจุนทสุกริก เรื่องเจ้าสุปพุทศากยะ เรื่องนางปะภูจารา เรื่องนางจิณฺจมาณวิกา เรื่องมหากบิลเถระ เรื่องพระจุพนันทเถระ เรื่องปลาชือกบิละ เรื่องพระติสสะเถระผู้เข้าถึงสกุลนายช่างแก้ว และเรื่องพระเจ้าวิฑูทมะ

3) นิทานจากแหล่งที่มาอื่นๆ ได้แก่ 1) นิทานที่มาจากพุทธประวัติ ได้แก่ สุมุตตบาส สันตสูติเทวบุตร เจ้าชายสิทธัตถะราชาภิเษก เจ้าชายสิทธัตถะทอดพระเนตรเห็นนางสนมหลับ เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกผนวช นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส พระมหาบุรุษตรัสรู้ พระพุทธเจ้าเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ พระพุทธเจ้าเทศนาธรรม พราหมณ์ 5 คนถวายจังหัน พระพุทธเจ้าผจญอสุรินทรราหู พระพุทธเจ้าโปรดกษัตริย์ลิจฉวี พระเจ้าอชาตศัตรูปล่อยช้างนาฬาคีรี พระพุทธเจ้าเสวยจังหันนายจุนทะ และพระพุทธเจ้าปรินิพพาน 2) นิทานที่มีที่มาจากคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ อิติปิโสสูตร มลिनทปฺปหา และเรื่องพระเจ้าอโศกกับพระนางอสนธิมิตตา 3) นิทานที่มีที่มาจากศาสนาพราหมณ์ จำนวน 1 เรื่อง คือ มหากาพย์รามายณะ หรือที่คนไทยรู้จักในชื่อ รามเกียรติ์ และ 4) นิทานที่อ้างมาจากนิทานพื้นบ้าน คือเรื่องจันทโครพ

เมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อหาการอ้างถึงที่พบในวรรณกรรมสาสตราจากจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทยนั้นพบว่า มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับการอ้างถึงที่พบในวรรณกรรมสาสตราที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชา คือ มีนิทานชาดก นิทานในพระธรรมบท และวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์เหมือนกัน ส่วนการอ้างถึงที่พบในสาสตราจากจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทยแต่ไม่ปรากฏในสาสตราจากราชอาณาจักรกัมพูชา คือ 1) การอ้างอิงวรรณคดี เช่น เรื่องพระมัลลย์ สังข์ทอง นางมโนราห์ สังข์ศิลป์ชัย และพระปฐมสมโพธิกถา 2) การอ้างอิงนิทานพื้นบ้านภาคใต้ เช่น เรื่องจระเข้กับสุนัข เรื่องชายเข็ญใจ เรื่องตากับยายปลุกกล้วยเป็นทอง เรื่องตาเฒ่ากับหม้อทองคำ เรื่องนายดำเตี้ย เรื่องพระรถเมรี และเรื่องนางอุทัย และ 3) การอ้างอิงวรรณกรรมเบ็ดเตล็ด ได้แก่ เกร็ดวรรณคดี สำนวน พรหมชาติ ความเชื่อ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ และชื่อบุคคล เป็นต้น

3. บทสรุป

ศาสตร์ เป็นวรรณกรรมที่ผสมผสานคติความเชื่อดั้งเดิมทางไสยศาสตร์ เรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติและการพยากรณ์ต่างๆ เข้ากับเรื่องราวในทางพระพุทธศาสนา ที่เชื่อเรื่องการทำได้อย่างลงตัว ความศักดิ์สิทธิ์ของ ศาสตร์ เกิดขึ้นจากปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้คนในสังคมมีทางออกจากสภาวะทางจิตใจที่ถูกบีบคั้นและเพื่อช่วยจรรโลงสังคมให้ดีขึ้น (ชาญชัย คงเพ็ญธรรม, 2551 : 130) โดยสามารถสรุปเป็นตารางการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างศาสตร์ ในราชอาณาจักรกัมพูชาและศาสตร์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทย ได้ดังนี้

ศาสตร์ในราชอาณาจักรกัมพูชา	ศาสตร์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทย
1. เป็นวรรณกรรมเสี่ยงโชค เสี่ยงวาสนา เป็นคัมภีร์ขนาดสั้น มีความกว้างประมาณ 13 เซนติเมตร ยาวประมาณ 18 - 20 เซนติเมตร ทำมาจากใบลานหรือกระดาษแข็งเคลือบพลาสติก จารด้วยอักขรมูล ร้อยด้วยสายสนอง มีเชือกผูกเศษไม้สำหรับเสี่ยงทาย	1. เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ที่ใช้พยากรณ์ชีวิต บันทึกในหนังสือบุดหรือใบลาน ใช้ไม้หรือเขาสัตว์แบนแหลมแทงเข้าตามช่องว่างระหว่างหน้าหนังสือศาสตร์
2. มีลักษณะการแต่งเป็นร้อยแก้วและไม่มีภาพประกอบ	2. มีลักษณะการแต่งเป็นร้อยกรองและมีภาพประกอบที่สวยงาม
3. ให้ความสำคัญกับสถานที่เสี่ยงทายมากกว่าตัวบทของศาสตร์และหมอศาสตร์	3. ให้ความสำคัญกับตัวบทของศาสตร์และหมอศาตรามากกว่าสถานที่เสี่ยงทาย

ศาสตร์ในราชอาณาจักรกัมพูชา	ศาสตร์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทย
4. ผู้เสียชีวิตเป็นคนทั่วไปที่มีความประสงค์จะขอรับคำทำนายโชคชะตาของตนเอง เป็นหญิง - ชาย อายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ไม่มีข้อบกพร่อง	4. ผู้เสียชีวิตต้องได้รับการพิจารณาอนุญาตจากหมอศาสตร์เท่านั้นจึงจะสามารถเสียชีวิตได้ โดยทั่วไปต้องไม่เป็นคนพิการ หุนวก ตาบอด
5. การเสียชีวิตกระทำภายหลังสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยนำเงินมาใส่พานครูเบื้องหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แล้วอธิษฐาน จากนั้นนำไม้เท้าเข้าไปในศาสตร์แล้วยื่นศาสตร์ให้หมอศาสตร์อ่านเพื่อรับคำทำนาย ถ้าคำทำนายออกมาไม่ดี สามารถแทงได้ใหม่อีก 2 ครั้ง	5. การเสียชีวิตนั้นเริ่มต้นที่การอธิษฐานการวางปัจจัยต่อหน้าครู จากนั้นผู้เสียชีวิตจะใช้วัสดุที่มีลักษณะแหลมๆ แบบๆ สอดเข้าไปในหนังสือ แล้วยื่นให้หมอศาสตร์อ่านคำพยากรณ์ ถ้าคำทำนายออกมาไม่ดีสามารถแทงได้อีก 2 ครั้ง
6. รูปแบบการขึ้นต้นเรื่อง มีการแบ่งเนื้อหา 2 ส่วน คือ 1) ส่วนของการอ้างอิงตัวละครหรือเหตุการณ์สำคัญจากนิทาน ขึ้นต้นด้วย “นี่กาล” “กาล” “ถูกตรง” และ 2) ส่วนของคำทำนาย ขึ้นต้นด้วย “ทำนายทายว่า” “ทำนายว่า” “ทายว่า” และไม่มีคำขึ้นต้น	6. รูปแบบการขึ้นต้นเรื่อง มีการแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ส่วนของการอ้างอิงตัวละครหรือเหตุการณ์สำคัญจากวรรณกรรมเพื่อการพยากรณ์ ขึ้นต้นด้วย “รูปนี้” และ “ใบที่” และ 2) ส่วนของคำทำนาย ไม่มีคำขึ้นต้นแต่ใช้การเว้นวรรคเพื่อแบ่งแยกกว่าเป็นส่วนของคำทำนาย

ศาสตร์ในราชอาณาจักรกัมพูชา	ศาสตร์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทย
7. เนื้อหาของศาสตร์มีการอ้างอิงวรรณกรรม จำนวน 3 แหล่ง คือ 1) นิทานชาดก 2) นิทานในพระธรรมบท 3) นิทานที่มาจากแหล่งที่มาอื่น ได้แก่ พุทธประวัติ, คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา, วรรณคดี ในศาสนาพราหมณ์ และ นิทานพื้นบ้าน	7. เนื้อหาของศาสตร์มีการอ้างอิงวรรณกรรม จำนวน 6 แหล่ง คือ 1) นิทานชาดก 2) นิทานในพระธรรมบท 3) วรรณคดีในศาสนาพราหมณ์ 4) วรรณคดีของไทย 5) นิทานพื้นบ้านภาคใต้ และ 6) วรรณกรรมเบ็ดเตล็ด

การศึกษาเปรียบเทียบ “ศาสตร์” ในบทความชิ้นนี้เป็นการปูทางไปสู่การต่อยอดต่อไป โดยอาจศึกษาเปรียบเทียบกับศาสตร์จากแหล่งที่มาจากจังหวัดอื่นๆ ที่พบในราชอาณาจักรกัมพูชาหรือเปรียบเทียบกับศาสตร์ที่พบในจังหวัดอื่นๆ ในแถบอีสานใต้ของประเทศไทย

บรรณานุกรม

จรรยา ต้นสูงเนิน. “ศาสตร์” วรรณกรรมพยากรณ์ชีวิต จากจังหวัดนครศรีธรรมราช.

วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณคดีไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2527.

ชาคริต อนันทรวัน. วรรณกรรมใบเชิยมซี. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2539.

ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม. “วรรณกรรมคัมภีร์เชิยมซีเมืองเขมร,” วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง. 4 , 3 (กันยายน - ธันวาคม 2551) : 102 - 133.

ป๋วย แสงฉาย. นิทานธรรมบทฉบับพิสดาร. กรุงเทพฯ : ส. ธรรมภักดี, ม.ป.ป.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พระไตรปิฎก สิ่งทีชาวพุทธต้องรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, 2550.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย เอกนิบาตชาดก เล่ม 3

ภาคที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, 2525.

- _____. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย เอกนิบาตชาดก เล่ม 3 ภาคที่ 1.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย, 2536.
- _____. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย เอกนิบาตชาดก เล่ม 3 ภาคที่ 2.
กรุงเทพฯ : ศิวพรการพิมพ์, 2536.
- _____. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย ทุกนิบาตชาดกเล่ม 3 ภาคที่ 3.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย, 2526.
- _____. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย ทุกนิบาตชาดก เล่ม 3 ภาคที่ 3.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย, 2525.
- _____. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย ปิฎกนิบาตชาดก เล่ม 3 ภาคที่ 4.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย, 2525.
- _____. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย จตุกกนิบาตชาดก เล่ม 3 ภาคที่ 4 .
กรุงเทพฯ : เฉลิมชาญการพิมพ์, 2537.
- _____. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย สัตตกนิบาตชาดก เล่ม 3 ภาคที่ 5.
กรุงเทพฯ : เฉลิมชาญการพิมพ์, 2525.
- _____. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย ปกิณณกนิบาตชาดก เล่ม 3
ภาคที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย, 2525.
- _____. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกายชาดก ตังสตนินิบาตชาดก เล่ม 3
ภาคที่ 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย, 2526.
- _____. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย ปิฎญาสนิบาตชาดก เล่ม 4
ภาคที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย, ม.ป.ป.
- _____. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย สัตตตนิบาตชาดก เล่ม 4 ภาคที่ 1.
กรุงเทพฯ : ศิวพรการพิมพ์, 2526.
- _____. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย อีสัตตนิบาตชาดก เล่ม 4 ภาคที่ 1.
กรุงเทพฯ : ศิวพรการพิมพ์, 2537.
- _____. พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย มหานิบาตชาดก เล่ม 4 ภาคที่ 2.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย, 2536.

- _____ . พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย มหานิบาตชาดก เล่ม 4 ภาคที่ 3.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์หามงกุฎราชวิทยาลัย, 2526.
- _____ . พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย มหานิบาตชาดก เล่ม 4 ภาคที่ 4.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์หามงกุฎราชวิทยาลัย, 2536.
- _____ . พระสูตรและอรรถกถาแปล ธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 1.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์หามงกุฎราชวิทยาลัย, 2526.
- _____ . พระสูตรและอรรถกถาแปล คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 1.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์หามงกุฎราชวิทยาลัย, 2536.
- _____ . พระสูตรและอรรถกถาแปล คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 1.
กรุงเทพฯ : ศิวพรการพิมพ์, 2537.
- _____ . พระสูตรและอรรถกถาแปล ธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 2.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์หามงกุฎราชวิทยาลัย, 2526.
- _____ . พระสูตรและอรรถกถาแปล คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 2.
กรุงเทพฯ : ศิวพรการพิมพ์, 2537.
- _____ . พระสูตรและอรรถกถาแปล คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 3.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์หามงกุฎราชวิทยาลัย, 2526.
- _____ . พระสูตรและอรรถกถาแปล คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 3.
กรุงเทพฯ : ศิวพรการพิมพ์, 2537.
- _____ . พระสูตรและอรรถกถาแปล คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 4.
กรุงเทพฯ : เฉลิมชาญการพิมพ์, ม.ป.ป.
- _____ . พระสูตรและอรรถกถาแปล มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก เล่มที่ 3 ภาคที่ 1.
กรุงเทพฯ : เฉลิมชาญการพิมพ์, 2525.
- วัชรภรณ์ ดิษฐปาน. “วรรณกรรมเสียงทายศาสตร์ : ภูมิปัญญาของชาวลาวใต้.” วารสารวรรณวิทัศน์.
7 (2550) : 39 - 86.
- วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. ระบบเสียงภาษาถิ่นใต้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.
- อุไรศรี วรצרิน. ประชุมอรรถบทเขมร รวมบทความวิชาการของศาสตราจารย์เกียรติคุณ
ดร. อุไร ศรี วรצרิน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.